

Az álom műtőasztala

Az irodalom állóvizét felkavaró posztmodern irányzatot követően ismét az útkeresés fázisában van a költészet. A teljes megújulás szinte lehetetlen, csak kivételeseknek adatik meg, mások számára marad a visszatérés a modernhez, a posztmodern megelőző költészetváltozatokhoz. Sróth Ödön nagykárolyi költő hetedik, Magyarországon megjelent verseskötetével (*Az álom műtőasztala*, Róza és Julius Kiadó, 2024) önmagához, korábbi verseihez tér vissza; a formával való kísérletezéshez: a töredezettséghez, a kollázstechnikához, vendégszövegek felhasználásához. Adyt idézve illik a kötet verseire a „minden egész eltörött” megállapítás. Elsődlegesnek tekinti a látványt, időnként közelítve a lettrikus költészethez, csábítja a kísérletezés a vizualitással, a szöveglátvánnyal. A szétesőben lévő külső forma megidézésével egyidőben felerősödik a belső forma, a tartalmi és a gondolati vonalvezetés. Szerencsés esetben a külső forma és rejtőző belső üzenet kiegészíti egymást (*Felbontás, Tárlat-úr*), máskor kontrasztos viszonyba kerülnek egymással (*A ráma képe, Intőjelek magamhoz*).

A versekkel szembeni esetleges fenntartás alapos, részletekbe menő meditációval, szoros szövegolvasással oldható fel. Ilyen befogadáspróba lehet a kötet címadó verse, *Az álom műtőasztala*, benne az elvont állomképek, látomások, fiktív képzetek sorozatává, „csipkeködév” szerveződnek, azonban közöttük a valóság referenciaképei

is megsejthetők. A költészet műtőasztalára került álom- és valóságképek költői látomásokká szervesülnek. Az így kimódolt igei metafora („zeng a lélek szárnyacsapása”) a művészi fantázia „szárnyacsapása”, megadva hozzá a helybeli és időbeli koordinátákat: „az esték fehér szirmai karikáznak karmai közt a valóságnak.” Az álomszerű képek után következik a felébredés, kijózanító közelítés a valósághoz, annak a felismerése, hogy többféle régió létezhet a költészet számára. Ennek a valóságra eszmélésnek kulcsmotívuma a „kés”: „falak zománcán nyúszik a kés”. Ezzel egyfajta cezúra áll be a

vershangulatba, az álomképek lekerülnek a fantázia „műtőasztaláról”, helyüket átveszi a szikár valóság, hogy belevágjon abba, „ami rejtetten fáj”. A fantáziaképek visszahúzódnak a korábbi sejtelmes régióba: „csipkeködben megbújnak az álmok.”

A *Fantázialépcső* című versben továbbra is jelen van a már megismert abszurd képalkotás. Itt a modernitás aktuális képei halmozottan vannak jelen, hogy virtuális internetfájllá álljanak össze: „romokban heverő e-mailjeink”; „vér üt ki blogjaink arcán”. Az internet-táj megdöbbenő képeivel keverednek a hagyományos tájleírás képei: „nyílt sisak fejünkön a fény / szívverésünk derengő délibáb”. Mindkét képtípus hangulatával hat a befogadásban, hozzájuk drámaiság társul. Nem „lefordítani” kell őket, hanem elfogadni, hangulatteremtő funkciójukat elfogadni. Ezt megtennünk annál is könnyebb, hogy létezik a korábbiakhoz köthető folytonosságuk: „ismét van mindenhez képünk”. Kijózanítóan hatnak a befejező sorok, valóságra ébredésünket segítik: „tócsából tócsába / halálból halálba / ismétlődésből ismétlődésbe lépünk.”

A kötetben önálló egységbe szerveződnek az ún. műveltségversek, témájuk a képzőművészet, a szépirodalom, a zene, ill. a műfajok alkotói, előadói: *Giotto-vázlat, Pilinszkyt lapozva, Fasikoltás, Villon-hollók, Rablais-retró, Üvegen át Munkácsy, „Bartók úr Baldwin-zongorát használ”*. A szövegek legfőbb építő eleme az intertextualitás, az egyes témák és a belőlük táplálkozó impressziók képekben sűrítve jelennek meg: „Ősz vonóján könnyező zápor és rajta szikrázó úr delel” (*Villon-hollók*), „cikornyás tükrök repedésébe süt be a hold” (*Pilinszkyt lapozva*), „zabla

ferszül a fára abroncs a tájra” (*Üvegen át Munkácsy*). Áttételességükkel sejtelmessé válnak a megformált képek, befogadásukban elsődleges a sejtés, megsejtése az ihlető művészi alkotások sajátos világának. A felsorolt versek közül kiválik és a köteten kívül is önálló étellel rendelkezik a „*Bartók úr Baldwin-zongorát használ*” című. Először 1980-ban jelent meg a marosvásárhelyi *Igaz Szóban*, a Bartók Béla halálának ötvenedik évfordulójára Székely János szerkesztésében készült emlékszámában. Ezt követően 1995-ben válogatják be *A mindenség zenéje* című Bartók-kötetbe, mely Debrecenben jelenik meg Bényei József szerkesztésében. Sróth Ödön stílszerűen verskantatában idézi meg Bartók alakját és zenéjét; a zeneszerző és előadó zongoraestjét 1928. jan. 17-én este 8 óra 30 perckor az amerikai Portlandban. A versnek többrétegű szövegszerkezete van, ehhez kollázstechnikát használ a költő, vendágszöveggként a Cantata Profanát használja. Ezzel együtt kettős tragikum van jelen a versben, szövegszervező elvként: egyrészt Bartók Béla sorstragédiája (önkéntes száműzetése Amerikában: „Az újrálátogatás kényszere – emigráció – csak / ez után következett”), másrészt a balladai tragikum, a műfaj sajátossága („szántók fenyesek kristály patakok / üzenete és halk sóhaj zenéje”). Azon az emlékezetes portlandi estén csodát művelt Bartók zongorajátéka, magával ragadta a hallgatóságot: „leckét adott az értelem / éjszaka a közönség egy országot álmodott”. A versben felvilan az emigráns magánya is, amelyet korábban (1972) Szilágyi Domokos jelenített meg a *Bartók Amerikában* című versében.

Sróth Ödön képalkotásainak fontos eljárása az intuíció, költői képei az intuitív ráérzések eredményei, innen ered elvont, absztrakt jellegük. Jelenléte meghatározó a létversekben, az emberi egzisztencia értelmét és célját firtató versekben (*Hazardjáték, Végül is, Egyszemélyes pálya, Regekérdés, Rege-sóhaj*): „homlokod / tenyerén borostyán ágak futnak át”; „a sorban ott vagyunk jelképes szám a sorsjegyük” (*Végül is*). A költő emberi vágyait megfogalmazó versek témája mitológiai ihletésű, központi motívuma a csodaszarvas. Végső célja eljutni a „csodaszarvas magányig”: „Számból az urán-por kipereg zöld márciusok / inge / a tekenőben ahol fekete-fehér pázsiton / sakkozik a / magány / mag-ágy / mag-árny csoda-

szarvas magány.” Versben is megfogalmazza ön maga számára az intuíciót (*Intuáció*). A vers mesterpéldányként szolgálhat a kötet képeinek megértéséhez, befogadásához, elfogadásához. Negatív leírások és látomások sorozata modern korunkról: „cimbalom-lelkek giliszta módra áramlanak / hajnali homályban / óra ketyeg letört szárnyú csillagok köröznek és / nyálás / pillalackok hahotáznak / vérezve hull a hó / kertjeim / kifeszített vásznán színek kapaszkodnak”. Ettől a látványtól megbénultan, tehetetlenül szemléljük a pusztulást: „és mi csak hűsülünk szemetek gúláiban és csak állunk / tüzes szemekkel korhadó fatörzseink tavaszában”.

Végh Balázs Béla

